

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАД АСПІРАНТСЬКИМ РЕФЕРАТОМ. ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ.

Навчальний курс філософії для аспірантів та здобувачів має за мету формування у них власного наукового світорозуміння і гуманістичного світогляду як надійної основи творчого мислення та стійкої життєвої позиції. Кожний фахівець, якщо він серйозно зайнятий своєю справою, не може не розмірковувати над сенсом своїх наукових занять, не намагатися усвідомити специфіку тієї наукової діяльності, якій він присвячує своє життя.

Важливим кроком на шляху до здійснення цієї мети є самостійна робота аспірантів, зокрема, написання реферату в період підготовки до складання кандидатського іспиту з філософії.

Реферат є обов'язковим видом навчальної роботи, і разом з тим – першою науковою роботою аспіранта. Саме тому він повинен задовольняти основним вимогам наукового дослідження.

Звичайно, написати дослідницький, творчий реферат – справа непросте. Щоб з нею впоратися, необхідно консультиватися з викладачем, починаючи від вибору теми і закінчуючи складанням списку літератури та зовнішнім оформленням реферату.

Робота над рефератом передбачає наступні етапи:

- 1) підготовчий (знайомство з літературою, вибір теми);
- 2) дослідницький (вивчення та аналіз певного мінімуму публікацій з обраної теми, постановка мети і завдань, складання плану реферату);
- 3) логіко-синтетичний (систематизація матеріалу, виклад, редагування, остаточне оформлення реферату);
- 4) оцінковий (рецензування реферату викладачем, ознайомлення аспіранта з рецензією, бесіда за тематикою реферату на іспиті).

Виходячи з того, що заняття з аспірантами тривають близько 5 місяців, робота над написанням реферату повинна починатися 15 грудня і завершиться 31 березня, за півтора місяці до початку кандидатських іспитів. Час, що залишився після здачі реферату, слід використовувати виключно для підготовки до іспиту.

З досвіду попередніх років, пропонуємо наступний графік роботи над рефератом:

- На підготовчий етап відводиться перший місяць (вибір теми, підбір літератури, консультації з викладачем). Тема обирається аспірантом самостійно, виходячи з його професійних інтересів і тематики майбутньої дисертації. Наведений нижче перелік тем рефератів не виключає можливості власного формулювання аспірантом теми свого реферату. В останньому випадку слід обов'язково узгодити її з викладачем. Після того, як тема обрана й узгоджена, вона фіксується в кафедральному журналі.

- На другому етапі, який триває протягом наступного місяця (січня) вивчається література за темою, формулюється мета, яка конкретизується у низці завдань, що є підставою для складання плану. Аспірант накопичує цитати, робить виписки, продумує логіку розгортання матеріалу.

- На третьому етапі (лютий – березень) завершується опрацювання теми, аспірант безпосередньо приступає до написання реферату. Тут необхідно

логічно обробити, узагальнити зібраний матеріал, продумати загальну структуру реферативної роботи, зв'язність і послідовність у висвітленні її змісту. Особливу увагу слід звернути на формальні вимоги до реферату, про які буде далі.

- На останньому етапі реферат подається аспірантом на кафедру філософії, про що робиться запис у журналі обліку. Термін здачі – 1 квітня, після чого реферати розподіляються серед рецензентів. Під час оцінки рефератів викладач звертає увагу на повноту висвітлення обраної теми, її теоретико-філософську змістовність, вміння автора самостійно викладати вивчений матеріал і творчо застосовувати отримані філософські знання у своїй професійній області, розуміти їх світоглядне і методологічне значення. Визначається також наукова обґрунтованість реферату та навички володіння автором науковим апаратом. Аспірант до іспиту повинен ознайомитися з рецензією і, у разі необхідності, виправити зазначені недоліки.

Реферат як цілісне науковий твір можна побудувати тільки відповідно до логічного, добре продуманого плану. План реферату має містити:

- Вступ.
- 2-4 пункти основної частини,
- Висновки.
- Список використаної літератури.

У Вступі стисло характеризується *актуальність* обраної теми, ставиться конкретна *мета* даного реферату, яка поділяється на *завдання*, відображається *стан розробки проблеми* в науковій літературі, вказуються *здіяння* в рефераті *методи*.

В основній частині формулюються 2-4 питання плану, які покликані розкрити зміст проблеми, історію становлення та її сучасний стан, категоріальний апарат дослідження. При викладенні матеріалу слід робити акцент саме на *реферуванні* наукової, філософської літератури, тобто подати її більш менш повний огляд, проаналізувати основні переваги та вади. Кожне питання, як правило, закінчується чітко сформульованими висновками.

У прикінцевих Висновках необхідно підвести підсумки, узагальнити отримані результати, а також сформулювати основні результати проведеного дослідження. Важливо, щоб ці висновки містили власні думки про те, чим збагатило автора проведене дослідження.

Список використаної літератури повинен включати філософські роботи, що безпосередньо відносяться до обраної теми і, в першу чергу, праці великих філософів. При необхідності можна включати і роботи, в яких аналізуються і суміжні проблеми філософії та спеціальних наук (філософські питання природознавства, історії, мови, права та інш.). Такий підхід дозволить з'єднати загально-філософський та конкретно-науковий рівні дослідження і, тим самим, підвищить ефективність наукового пошуку аспіранта.

Бажано, щоб список літератури складали публікації останніх років видання, в тому числі новітні, опубліковані за останні 10 років. Не слід включати роботи, які втратили актуальність, використовувати застарілу літературу.

Аспірант повинен з перших кроків орієнтуватися на максимальну наукову сумлінність. У світлі цього дуже важливо дотримуватися культури наукового

дослідження, правил цитування, подавати повний бібліографічний опис, включаючи видавництво, рік видання, загальну кількість сторінок тощо. При цитуванні обов'язкова вказівка джерела і сторінки. Посилання оформляти в тексті в квадратних дужках, де перша цифра позначає джерело, а друга – сторінку цього джерела.

Порядок розташування джерел в бібліографічному апараті повинен відповідати порядку їх цитування в тексті. Обсяг реферату не повинен перевищувати 25 сторінок друкованого тексту.

Вимоги до оформлення: формат А4, гарнітура Times New Roman (Сyr.), Розмір шрифту – 14 pt, інтервал полуторний. Розміри полів: верхнього, нижнього, лівого – 20 мм, правого – 10 мм. Вирівнювання – по ширині (ДСТУ 3008-95).

Реферат оцінюється за чотирибальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно). При цьому диференційована оцінка, у тому числі і найвища, має бути обґрунтована викладачем у письмовій рецензії. Співбесіда зі змісту реферату відбувається під час кандидатського іспиту, питання за темою реферату заносяться до протоколу складання іспиту.

При визначенні загальної оцінки з кандидатського іспиту враховуються як оцінка реферату, так і результати співбесіди.

У 2014/15 навчальному році реферати аспірантів приймаються в електронному вигляді. Файли в форматі .doc або .rtf із вказівкою в назві прізвища аспіранта (наприклад: asp_ref_Petrov) надсилати на кафедру філософії Артюховій Марії Володимирівні на адресу: m.artuhova@donnu.edu.ua

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ
для аспірантів та здобувачів

1. Природа і сенс філософії, становлення, призначення.
2. Філософія як специфічний вид знання.
3. Світоглядні та методологічні функції філософії.
4. Філософія і етичні погляди Конфуція.
5. Ведична література про людину, її походження та існування.
6. Філософські школи і напрямки Стародавньої Індії.
7. Від міфу до логоса.
8. Проблема буття у елеатів (Парменід, Зенон).
9. Апорії Зенона: античність і сучасність.
10. Піфагор та піфагорійський союз.
11. “Речічисла” в філософії піфагорійців.
12. Атомістичний матеріалізм в античній філософії.
13. Виникнення діалектики у давньогрецькій філософії.
14. Етичне вчення Сократа.
15. Вчення Платона про ідеї.
16. Вчення Платона про суспільство і державу.
17. Вчення Аристотеля про матерію і форму.
18. Етика Аристотеля.
19. Філософія елліністичного періоду (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм).
20. Східна та західна патристика: тотожність та розбіжності.
21. Філософія історії Августина Блаженного.
22. Проблема універсалій в середньовічній філософії.
23. Тома Аквінський і Данте: проблема універсуму.
24. Візантійська середньовічна філософія.
25. Арабська середньовічна філософія.
26. Єврейська середньовічна філософія.
27. Філософія і культура епохи Відродження та її основні риси.
28. Франческо Петрарка – великий гуманіст епохи Ренесансу.
29. Розвиток гуманізму у філософії Лоренцо Валла.
30. Зародження наукової картини світу (Н. Коперник, Дж. Бруно, Г. Галілей).
31. Галілей і Ньютон: формування механістичного світогляду та методології.
32. Природничо-наукові та технічні ідеї в творчій спадщині Леонардо да Вінчі.
33. Відродження і Реформація.
34. Еразм Роттердамський – видатний європейський гуманіст.
35. Філософія Ніколи Кузанського.
36. Соціальні утопії Н. Макіавеллі, Т. Мора, Т. Кампанелла.
37. Мішель Монтень – видатний представник французького Ренесансу.
38. Наука як вища духовна цінність у філософії Нового часу.
39. Вчення Френсіса Бекона про метод. Особливості емпіризму.
40. Раціоналістичний метод Рене Декарта.
41. Розробка Дж. Локком теорії пізнання.
42. Правові ідеї філософії Дж. Локка.
43. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса.

- 44.Б. Паскаль про можливості і межі розуму.
- 45.Монадологія Г. Ляйбниця.
- 46.Вчення Б. Спінози про субстанцію, її атрибути та модуси.
- 47.Проблема людини і суспільства у філософії французького Просвітництва.
- 48.Німецька класична філософія, її особливості та характерні риси.
- 49.Філософія І. Канта, її революційний характер.
50. Вчення І. Канта про простір і час та математика.
- 51.І. Г. Фіхте про активність суб'єкта.
- 52.І. Г. Фіхте та німецький націоналізм.
- 53.Натурфілософія Ф. В. Й. Шеллінга.
- 54.Філософія мистецтва Ф. В. Й. Шеллінга.
- 55.Філософська система і метод Г. В. Ф. Гегеля.
- 56.Діалектика Гегеля.
- 57.Філософія історії Гегеля.
- 58.Антропологічна філософія Л. Фойєрбаха.
- 59.Вплив німецької класичної філософії на світову філософію і культуру.
- 60.Вчення про суспільно-економічної формації К. Маркса і Ф. Енгельса.
- 61.Історична доля марксизму.
- 62.Марксизм і психоаналіз.
- 63.Філософія Ф. Ніцше: переоцінка всіх цінностей.
- 64.Проблема інтуїції у філософії А. Бергсона.
- 65.Феноменологія Е. Гуссерля.
- 66.Філософська антропологія М. Шелера.
- 67.Фундаментальна онтологія М. Гайдеггера.
- 68.Філософія мови М. Гайдеггера.
- 69.Проблема людини у французькому екзистенціалізмі.
- 70.Екзистенціальна діалектика Ж.-П. Сартра.
- 71.Людина і суспільство в німецькому екзистенціалізмі.
- 72.Проблема історії та її сенсу у філософії К. Ясперса.
- 73.Критичний раціоналізм Карла Поппера.
- 74.К. Поппер. Концепція “відкритого суспільства” і критика тоталітарних режимів.
- 75.Сучасна філософія науки (Т. Кун, І. Лакатоса, П. Фейєрабенд).
- 76.Проблема розуміння в герменевтичній традиції (М. Гайдеггер, Х.-Г. Гадамер).
- 77.Х. Ортега-і-Гассет. “Повстання мас”.
- 78.З. Фройд: проблема несвідомого.
- 79.Аналітична психологія К.Г. Юнга.
- 80.Проблема відчуження і свободи в неофрейдистській концепції Е. Фрома.
- 81.“Влада – знання” в філософії М. Фуко.
- 82.Проблема мови в філософській концепції Р. Барта.
- 83.Постструктуралізм Ж. Дерріда.
- 84.Філософія як формування концептів (Ж. Дельоз, Ф.Гваттарі).
- 85.Проблема мови в постструктуралізмі (символічний обмін і поняття знаку у Ж. Бодрійя).
- 86.Моральна філософія Вол. Соловйова.

87. Проблема свободи і творчості у філософії М.О. Бердяєва.
88. Філософія права П.І. Новгородцева.
89. В.І. Вернадський: внесок у створення сучасної наукової картини світу.
90. Зародження філософської думки в культурі Київської Русі.
91. Києво-Могилянська Академія та її роль у розвитку філософської думки.
92. Філософія Г.С. Сковороди.
93. "Філософія серця" П.Д. Юркевича.
94. Філософські аспекти творчості І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського.
95. Соціально-філософські ідеї М. П. Драгоманова.
96. Філософія права Б.А. Кистяківського.
97. Ідеї О. Потебні у контексті сучасної філософії мови.
98. Постать П.В. Копніна в українській радянській філософії.
99. Становлення філософської проблематики буття в історії філософії.
100. Проблема буття і основні шляхи її вирішення.
101. Матерія і дух. Межа протилежностей.
102. Єдність і різноманіття світу: мікро-, макро- і мегасвіти.
103. Проблема віртуальної реальності в сучасній філософії.
104. Сучасна наука про будову і рівні організації матерії.
105. Сучасна астрономічна картина світу.
106. Взаємозв'язок форм руху матерії.
107. Буття людини. Соціально-трудова діяльність як спосіб буття людини.
108. Людина як суб'єкт духовного світу. Духовне буття людини.
109. Проблема сенсу життя в духовному досвіді людства.
110. Поняття діалектики, її історичні форми.
111. Аналітична та діалектична раціональність.
112. Принципи, закони та категорії діалектики.
113. Діалектика та її альтернативи.
114. Концепція розвитку: історія і сучасність.
115. Синергетична концепція розвитку: принципи самоорганізації, неравновважність, відкритості систем.
116. Принцип детермінізму, його світоглядне і методологічне значення.
117. Принцип системності у філософії та науці.
118. Природа і суспільство. Основні історичні форми взаємодії природи і суспільства.
119. Природа як об'єкт філософського аналізу.
120. Людство як частина біосфери.
121. Екологічна проблема, її наукові, соціально-філософські та етико-гуманістичні аспекти.
122. Демографічні проблеми сучасності.
123. Філософська концепція суспільства: основні підходи.
124. Суспільство як підсистема об'єктивної реальності.
125. Суб'єкти і рушійні сили розвитку суспільства.
126. Культура і цивілізація. Проблеми сучасного інформаційно-технологічного суспільства.

127. Теорія культурно-історичних типів М.Я. Данилевського.
128. Історія як послідовна зміна соціокультур в філософії П.О. Сорокіна.
129. Циклізм та лінійність в історії.
130. Формаційний і цивілізаційний підходи в аналізі суспільства.
131. Добро і зло в історії.
132. Індивідуальна і колективна відповідальність за історичні діяння.
133. Етнологічна концепція історії Л.М. Гумільова.
134. Концепція постіндустріального суспільства О. Тоффлера.
135. Проблема війни та миру в історії філософії.
136. Свідомість, його структура та джерела.
137. Свідомість і несвідоме.
138. Походження і сутність свідомості.
139. Проблема свідомості у філософії та сучасній науці.
140. Штучний інтелект: досягнення, проблеми.
141. Проблема "штучного інтелекту": технічні та соціально-етичні аспекти.
142. Філософська концепція свідомості та її методологічне значення.
143. Суспільна свідомість і її роль в історичному процесі.
144. Форми духовно-практичного освоєння соціальної дійсності.
145. Специфіка філософської свідомості.
146. Пізнання як філософська проблема.
147. Пізнавальні здібності людини.
148. Наукове пізнання та його особливості.
149. Природа науки. Наука як специфічний вид людської діяльності.
150. Істина і омана.
151. Проблема критерію істини.
152. Наукове знання та його специфіка.
153. Знання і віра.
154. Сцієнтизм та антисцієнтизм у житті суспільства.
155. Емпіричний та теоретичний рівні наукового дослідження.
156. Ідеали науки. Етика вченого.
157. Наука і суспільство.
158. Філософська концепція творчості.
159. Творчість та інтуїція.
160. Специфіка науково-технічної творчості.
161. Винахід і відкриття - види науково-технічної творчості.
162. Філософія техніки. Походження і природа техніки.
163. Роль науки у розвитку техніки.
164. Концепції технологічного детермінізму.
165. Сутність і перспективи науково-технічного прогресу.
166. Проблема людини в історії філософської думки.
167. Проблема тілесності людини. Тіло та душа.
168. Антропосоціогенез: сучасний стан проблеми.
169. Теорія генно-культурної коеволюції.
170. Біологічне, соціальне і духовне в людині.
171. Особистість і суспільство.
172. Свобода і відповідальність особистості.

- 173. Проблема відчуження людини та шляхи її подолання.
- 174. Людина в інформаційно-технічному світі.
- 175. Людина перед обличчям глобальних проблем.
- 176. Класифікація глобальних проблем сучасності.
- 177. Категорія “майбутнє”. Види майбутнього.
- 178. Соціальне прогнозування і перспективи сучасної цивілізації.
- 179. Місія філософії в сучасному світі.